

НУТІІК

SISU.

1. Eite see jutustas	<i>Vilma Loo</i>
2. Igavestest kaaslastest	<i>Pr. E. Susi</i>
3. Rahuldust!	<i>T. c. T.</i>
4. Roheline õunake	<i>M. K.</i>
5. Päevikust	<i>Tiiu Viires</i>
6. Mu paleus	<i>T. c. T.</i>
7. Keelest ja stiilist	<i>Pr. E. Lukats</i>
8. Laps muretu	<i>Vilma Loo</i>
9. **	<i>Ilse Lehiste</i>
10. Sula	<i>Ilse Lehiste</i>
11. Unistus lumest	<i>Anna Solba</i>
12. Tootsilood	<i>Hudi</i>
13. Muusikaõhtu arvustus	—/.
14. Teateid	
15. Linoollõikeid	<i>Maia Sinberg</i>

VILMA LOO.

Eite see jutustas . . .

Õdangulla õhtu hilja
Istus eite hallipäine,
Vana eite valgepäine.
Kulupäine ketramassa,
Vokiratast veeretamas.

Naastis peergu pojatütar,
Pojatütar piigakene,
Linalakka linnukene,
Naastis peergu ja pajatas:

„Eite kulla emmekene,
Kuku, kulla memmekene,
Jutustele juhtumusi,
Mis on olnud muinasajal,
Ennemullu muistseil päevil,
Ajalt kuldasel Kalevil.“

Eite mõtles, eite ütles,
Eite mõlles, siis pajatas:

„Ei ma räägi juhtumusi,
Juhtumusi, johtumusi.
Need on noorte meeste jutud,
Sõdalaste võidulaulud,
Pajatused poisikeste.“

Ülista tahan iluda,
Aja kauge kaunidusta,
Päeva möödunu loredust.
Talust räägin taaralaste,
Kätkipaigast kangelaste,
Kodusta kenast Kalevi.

Tore on talu taaralaste
Kätkipaika kangelaste,

Kaunimbi kodu Kalevi.
Kaluseks tal laevakuppel
Põrandaksi põlluvaipa
Seinteks sirge'ed sarapuud.
Kaunistuseks kullerkupud,
Kullerkupud, kuldakupud,
Karralised kaeralilled,
Hõbedased õitselilled,
Jaanililledki jumekad.

Õöbik laulab ööd ja päevad,
Hõiskaeleb õnnelindu,
Leeluteleb laululindu,
Taaralaste tanumilla,
Kalevite karjateella,
Kodus kaunis kangelaste.
Rõõm seal rõkkab rõkkumata,
Laulu laksus lakkumata.“

Istus eite hallipäine,
Vana eite valgepäine,
Kulupäada kummardades,
Valgepäada vangutades,
Vokiratast veeretades
Muistseid jutte meenulades.

Naastis peergu pojatütar,
Pojatütar piigakene,
Linalakka linnukene.
Peeru naastmala unustas
Kuuldes kaugest kaunidusest
Ajast kuldasest Kalevi.

*Ma kõnnin hilisel õhtul
veel üksinda metsateel...*

Pr. E. Susi.

Igavestest kaaslastest.

Vene kirjanik Mereškovski'l on raamat „Igavesed kaaslased“. Inimkonna igaveste kaaslastena käsitab ta seal kirjanikke, kelle teosed on kuulunud põlvest põlve inimesoo kõrgemate vaimsete väärtuste hulka.

Need teosed ei vanane: iga põlv lugejaid leiab neis uusi sügavusi, uusi probleeme; nad ei muutu ajaga kitsamaks, nad avarduvad; aeg ei lähe nendest mööda, nad käivad aja ees, ikka huvitavad, ikka tühjaks ammutamata.

Nende teoste kujud elavad inimkonnaga kaasa; ka nemad ei vanane; nad elavad igavest elu, jäädes lähedasteks, huvitavateks, ühtlasi problemaatilisteks ja mõistetavateks igale uuele lugejate generatsioonile.

Igal rahval on omad igavesed kaaslased: need on tema parimate poolt loodud vaimsed väärtused.

Kui meie tänavu sõnas ja kirjas tähistame A. H. Tammsaare kuuekümmendat sünnipäeva, siis usume, et tema on andnud meile väärtusi, mis ei kao. Me teame, et põlvest põlve jääb meile Vargamäe eepos. Teame, et ei vanane ega sure need kujud, mis on saanud meile lähedasteks ja omasteks, nii lähedasteks ja nii omasteks, et kõneleme neist autorit ja teost nimetamata, ja ometi kõik teavad, kes nad on.

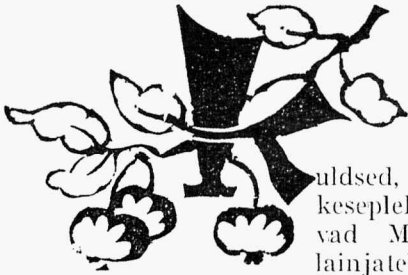
Oleme sügavasti veendunud, et A. H. Tammsaare teostes peitub rohkem, kui suudame praegu meie sealt lugeda; oleme veendunud, et iga tulevane põlv loeb neid oma silmadega, otsib sealt vastust oma probleemidele; oleme veendunud, et tema teoste kujud elavad oma sügavat elu koos ikka uute ja uute lugejatega; oleme kõiges selles veendunud, sest teame, et A. H. Tammsaare teosed on eesti rahva igavesed kaaslased nii kaua kui eesti rahvas elab.

Rahuldust!

*Mõlled — vaevled,
ei, siis piinled.
Meeleheit!
Miski viskleb, vajab pääsu
välja seest,
südamest, kaudu hinge naasu
tahtvad. Ei, silmaveest
on ainull vähe,
Vajan sõnu selgeid, julmi
paberille, et need pähe
tunqiks, risti sunniks sõrmi!*

T. c. T.

Roheline õunake.

uldsed, värisevad päikeseplekid tantsisklevad Mara meevärvi lainjatel juustel, libisevad üle punase pihiku, kirju seelikukese, õrna valge pluusi ja jäävad peatuma väljasirutatud päikesest põlenud pruunil jalal, mis asub valges tenniskingas. Valge sokike ja valge king — tüdinult ja veidike vallaslevalt lükkab see rohukõrt, mille tippu hiigelmardikas ronida püüab. Kõrs vappub ja mardikas peab alustama teekonda uuesti.

Kuid enam Mara ei viitsi teda takistada. Las ronib! Pilutab silmi mustade ripsmete vahelt. Imelik, kogu see tüdruk koosneb kullakas-kollasest ja meest, sest ka silmad on kuldpruunid, milles mänglevad kollased tipud. Midagi kuldset, midagi kollakat, midagi pruuni. Ja paistab päike — ka tema on kuldne.

Mara tõuseb istukile, toetab selja vastu konarlist õunapuud. Päike on juba nii kõrgel, vaja raamat kätte võtta ja vähe-malt teeselda lugemist, sest muidu võiks Johannes tulla ja näha, et ta sugugi ei loe, aina unistab. Ja viimaks ta püüaks sellest mõne järelduse teha? — vaevalt küll, mehed on ju taipamatud?

Sõstrasilmad ekslevad ringi. Jäävad peatuma pea kohal oleval rohelisel õunakesel. „Selline magus õunake,“ mõtleb Mara, „üks pool juba veidi punetab; saaks ta alla, ta on kindlasti nii meelitavalt lõhnava ja jahe.“ Ent Mara raputused jäävad tulemusteta. Jonnakalt piilub õunlehestliku vahelt ja ei mõtlegi alla kukkuda.

„Jah, see õun,“ mõtted liiguvad, „ta võiks juba tulla! Ei tea, kas ta üldse tuleb?“ Mitte õun. Johannes. Ei tea, kas ta läna tuleb? Kas tuleb, istub rohule Mara kõrvale ja küsib traditsiooniliselt: „Mida te jälle loete?“ Ja siis Mara vastab. Jälle küsib ta midagi. Noh, näiteks — Maral ei tule midagi meelde, mõtleb, tõmbab otsaesise kipra — näiteks, ei see pole hea, ükskõik, näiteks küsib: „Kas te armastate õunasuppi?“ Ja nii siis pikkamööda jutt areneb. Tilk-tilgalt päikesepaistelisel vaikust katkestades, nagu eemal kaevu kraanist ikka aeglaselt tilk tilga järele vett ämbrisse kukub metalset kõla tekitades. Ja Mara küsib, kas ta juba palju eksamiks õppinud on, sest Johannes on üliõpilane, ja Johannes ütleb, et on, ja siis nad jälle ei räägi midagi. Ja siis Johannes küsib, miks Mara nii palju loeb, ja see vastab, et meeldib — küsib küll vist seda, ja kui just seda ei küsi, siis küsib, et kuidas ema tervis on ja siis Mara vastab, et on ikka päris hea. Ja lõpuks ei ole enam midagi rääkida.

Varsti vaatabki üle aia Johannese ema pea ja ta läbilõikav hääl hüüab: „Kuule poiss, vaata, et sa koju saad, sa mõlled sel moel siis sügisel eksamil läbi saada! Mine aga õppima!“ Ja siis Johannes tavaliselt läheb. Nacratab veel — Maral on silme ees ta ilusad valged hambad, ja siis ta lähebki. Kahju. Aga noh, ükskord ta minema peab, hea, et ta üldse tuli.

Jaa, varsti ta peaks tulema. Nagu kostuksid juba sammud. Mara tõuseb põlvili, siis istub jälle ruttu maha, haarab raamatu ja vaatab kramplikult leheküljele. Süda tuksub: „Sületäis oli raske,

sületäis oli raske, sületäis oli raske, sületäis oli raske,“ — sammud mööduvad, „kuid Mari vedas ta siiski üle ukseläve.“ Ah, vedagu või ärgu vedagu! Mara lööb raamatu kinni, kuid avab ta jälle sealsamas, sest Johannes võib ju iga hetk tulla.

Jälle sammud — silmad on nagu naelutatud valgele leheküljele, tähed virvendavad, ühinevad mingisuguseks udutombuks ja selguvad siis jälle: „Sületäis oli raske,“ kuldpruun leek lipsab ripsmete alt vasakule — nojah, Mara turtsahtab naerma. Need aedniku — Jakobi vanad puukotad polnud küll Johannese peenelõikelised suvekingad. Et täna seda nina-pidivedamist nii palju on!

Aitab sellest teesklemisest. Täna ei tule sellest head. Mara paneb raamatu energilise löögiga kinni ja asetab ta enese kõrvale rohule. Niimoodi on ausam. Päevitunud tütarlapsekäed värisuvad veidi, kui nad tennisinga paela avavad, siis jälle kinni seovad, et ainult midagi teha oleks, et ainult ei jätaks ootamise muljet, sest ega Mara ei oota ju kedagi! Kui õige prooviks lilledest pärga punuda? Aga ei, see näiks poseerimisena, see oleks edev! Ja nagu heakstegemiseks ajab ta ühe juuksesalgu otsaette, et mitte ei näiks, nagu oleks ta ennast Johannese jaoks kamminud, ei raatsi teda aga siiski nii jätta ja silub ta jälle õigesse asendisse.

Jälle sammud! Taevake! See teeb juba närviliseks! Ei, need pole jälle tema omad, need on lohisevad vana naise

sammud, vana naise, kes veab järele riidest susse. „Noh, mis teie pojake ka teeb?“ virisev, nutune eidekesehääl. Ahaa, sussi-kandja on siis poenaine, otsustab Mara hääle järele. „Tema,“ — noo, need on juba päris teised toonid, Mara tunneb ära Johannese ema kähiseva, läbitungiva sop-rani, „tema ma saatsin hommikuse rongiga linna. Siin ta ei saanud õppida, liiga paljud asjad juhtisid mõtteid kõrvale. Ta ise oli nõus minema, ta on ju mõistlik poiss ja teab, et õppimisest oleneb kogu ta tulevane elu, mida ei tohi rikkuda mõne suvise palaganiga.“

Mara istub kangelt, toetudes vastu puutüve. Sõrmed ainult avavad kingakaela ja sulgevad teda jälle, lahti ja kinni, lahti ja kinni — mitu korda. Noored, värisuvad kõhnad sõrmed.

Järsku tõuseb tuuleil ja raputab lahti rohelise õunakese puult. „Sa nii ammu igatsesid mind, siin ma olen,“ hüüab ta ülemeelikult ja hüppab otse tardunud Mara ninaotsale.

Sellesse tuleb elu. Pisarad purskuvad silmist, nuuksed paisuvad rinnust: „Vastik õun, see valutab ju — otse ninale! Selline kibe, vastik, roheline õun!“ ja ta hõõrub rusikaga punast ninaotsa ja äranutetud silmi.

Päike on pilve taha läinud, kuldsed toonid on loodusest kadunud, andes maad hallidele varjunditele.

M. K.

Tiiu Viires.

Päevikust...

Tuul kõmahtab plekkkatusel, mühab männikroonides, vihiseb ümber maja.

Punases kambris jookseb lainetus mööda eesriiet; ajuti lehvib valge kangas tiibadena laiali, paljastades pilguks läikivat pimedust.

Akna all hoigab pedakas, lael jooksevad hiired, katuseplekk koliseb...

Aga kambris istun mina vana tugi-tooli pulstunud padjal, jalad paberikorvis, küünarnukid laual, selg kühmus. Külmetan sest ahi — see kuldne silindripind nurgas on kale ja puhub tuul: paremat kätt aknast voolab ülemine külmahoovus vasemale, mu selgroogu ja õlgu silitades, vasemat kätt ukse alt tulevad tuulehood paberikorvi jalgu noolima, kadudes paremal aknasse. Kananahk katab mind: läbi sukkade tõusevad karvad, põskki on tipuliselt värisev.

Olen ihuüksinda majas. Vaatlen mõtetes oma kirjutuslaua inimlikku kaost (ema väljendus kord proosalisemalt: juudi pood) ja kavatsen reforme; esijoones tuleb küll kõrvaldada ebakirjanduslik rämps: hari, kammid, peegel, niidid, nõelad, apelsinikoored, see tühi klaas ja lauanuga; kuid kes teab, võib-olla oleks kohasem esimeseks põletada paberipraht: jooniste visandid, novellide ja näidendite kavandid ja algused — saaks sooja ja vabaneksin sellest neetud kraamist, mis igal sammul näitab mu poolikust.

Küünlaleek väriseb. Kuid ehk aitab juba sellest, kui muretsen jälle uue elektripirni! Selle valgus, ümbritsetud väikekodanliku lambivarjuga, tasandaks kõik boheemlaslikud vead, siis tarvitseb ära viia vaid see pikakaelaga pudel ja

küünal, ning vähemalt ema oleks esialgu rahuldatus. Aga ei, olen ma juhmunud, ohverdada see omapäraseim ese oma toast, mu viimane asi-armastus, mu salapärase kumerjoontega rohekalt helkiv must pudel ja temaga orgaanilises seoses kollane küünal vahapisaraga küljel; ohverdada nad selleks, et valitseks näilik kord, et vabaneksin ema jutlusist — ei, see oleks äraandmine.

Kui ilus on mu tuba just küünlaleegi valgusel, kui väljas vintsub kevadmaru.

Rohelises pudelis vahase küünla kollane leek, vari ja valgus. Helepunane — tumepunane — mustjas sein. Kuldne ahi. Akna ees aga liigub voldiline eesriie: valge — hall — must, valge — hall — must... Aga laual segadus, otse lohakus — nii kodune... Kodune? Ei, ei, läheb ju ikka külmemaks. Loodus marutseb. Kas plekkkatused ikka nii kolisevad? Kas tuules määratseb vihane Jumal? Miks mõjub värisev leek õudselts? Kas ma tõesti kardan! Leslie Hovardi naeratav pilt liigub... ilme muutub — ironia? ähvardus? Ragin! Kas murdus mänd? Ei julge aknast vaadata — ei julge akna poole vaadata! Kardin liigub ja paljastab lõpmatut pimedust.

Kõik igapäised helid on vaikinud, ainult mu parem kõrv lööb pilli ja kõrvus prigiseb, kui neelatan.

Kostub kõikjalt vaid tuult — tuhandes variatsioonis, tuhande esemega kolistamas.

Aga mina olen üksinda. Alt sakslaste Efchen ei lõõrita, ei kolista mõõbligata mammi. Kõrvalt raadio puhkab ometi kord ja teisal puudub ka isatu õe-venna

kaklus ning ema õnnetu halang. See kõik on ju hea, aga nii kohutav, et peagu, peagu sooviksin jälle kuulda neid äraneetud marsse ja vanatantsumuusikat, ainult, et teada — ma ei ole siiski ainus, ainus mannetu, jõuetu olend keskel toorest loodust. Jah, see on tõde, mis praegu kirjutasin, mitte see, mis teisel praalin oma suuga — äraneetud! Ma armastavat üksindust — ma ei vajavat

teisi inimesi, eh! ja nad usuvad ha ha — ja ma ise uskusin peagu tänini. Inimene!

Jah, ma annan alla — võtan tagasi, mida eile kaitsesin tõena: inimene ei ole põhiliselt individualist, kes ei vaja massi, ei inimene on mannetu, kiuslik pelgur, kes seisab vaid omasuguste najal, milliseid painutab, jubib ja pühib tuul — vaid tuul!

Mu paleus.

*Halli kaabu serva all,
roosa kõrva laga,
keerdub juukseid kollakal
läikel kuklal, aga
nina sirge — tsipa lömp,
suu on õrn ja habras;
valge, kühmjas kulmull laup
silme sina varjab,
kui ei vaata lõsiselt,
siis ta juba naerab:
kerkib kare põsekaar, suunurk
vaevall — vaevall.*

*Sõidab lihti trammiga
näitab läikiiv palil,
puhastel bensiiniga,
vormist välja venil.
Möödub minust hommikul,
siis ma olen õnnis.
Terveks päevaks tuju mul
ei lea miks nü sulnis.*

T. e. T.

Pr. E. Lukats.

Keelest ja stiilist.

Keeleküsimus ei ole ainult puht-lingvistiline küsimus, nagu stiiliküsimus ei ole ainuüksi kunstiküsimus. Käsitamaks nende mõlemate olemust, arengu- ja arendamisvõimalusi, tuleb selgusele jõuda nende suhtest kogu inimesega.

Üldiselt defineerides: keel on väljendusvahend ja stiil on väljendusviis, kuid ta on ka väljendusoskus, sest stiilist kitsamas mõttes kõneleme tavaliselt alles siis, kui on tegemist kunstikavatsusliku sõnastamisega, mis nõuab sõnakunstilist oskust. Sõna laiemas mõttes võime küll igasugust väljendusviisi (ka mitte sõnalist) stiiliks nimetada. Väljendusviis sõltub keelest, selle leksikaalsest rikkusest ja rikastumisvõimalustest, keele morfoloogilisest ja süntaktilisest ehitusest. Ka kõige suurema stiiliomapäraga kirjanik on piirat keelematerjaliga — nende võimalustega, mida pakub talle keel. Kuid teistest küljest areneb ja kujuneb keel täiuslikumaks väljendusviisi teadlikul ja taidurlikul viljelemisel. Keel ja stiil on alatises vastastikusel mõjutatavuses ja olenevuses. Nii keel kui ka stiil on mõlemad psüühilised nähted: keel kätkeb eneses terve rahva sajandeid kestnud arengu tulemusi, kuna stiilis avaldub üksiku omapära, milles kajastub selle üksikisiku hinge seesmine rütm.

Peab nentima, et keel on inimesel tõhusamaid ja diferentseeritumaid väljendusvahendeid. Tõsi, me võime end teistele mõistetavaks teha miimika, žestide ja pelk häälitusintonatsiooni abil. Kuid seesugune väljendusvahend piisab vaevalt ja esijoones küll tungelu avalduste kõige üldjoonelisemaks ja jämedakoelisemaks edasiandmiseks. Niipea aga,

kui tahame oma mõtteid väljendada täpsemalt, vajame sõnu. Ja isegi juba selleks, et mõtlemine üldse võimalduks, vajame keelt. L. Geiger arvab, et keel on mõistuse loonud: „Die Sprache hat die Vernunft erschaffen, vor der Sprache war der Mensch vernunftlos.“ Sama kõrgelt hindab G. Lanson sõnastamise osatähtsust mõtlemisel. Ta ütleb, et mõtete väljendamine kirjas, s. t. viimisteldud väljendusviis täpsustab mõtlemist ennast — võrm kujundab matteeiat — tegelikult loob alles väljend mõtte. Kuid keel ei ole mitte ainult mõtlemise loojaks ja vahendajaks, vaid ta esineb osategurina ka teiste hinge funktsioonide jures. Prof. A. Koort ütleb oma uurimuses „Keel ja loogika“: „Mitte ainult mõtlemisse ja mõistmisse ei ulatu keele funktsioon, vaid iga keel tähendab isepärast maailma nägemist. Meie tajumis- ja kaemusmaailma kujuvõtmine ei toimu ilma keele energilise kaasmõjuta“. Keelepatoloogia ja kurtumade keele eksperimentaalsete uurimuste andmete põhjal väidab prof. A. Koort samas kirjutuses: „Nähtub, et häired, millega kaasas käivad teatavad patoloogilised nähtused keele alal, ei puuduta mitte ainult meie mõtlemisprotsesse, kõnelemisakte, meie „intelligentisi“ tegevust kitsamas mõttes, vaid meie kogu seisundit, s. o. meie hingelist struktuuri, meie tegelikku praktilist käitumist, orienteerumist ümbruses“. Vaimne arenematus on taandatav keele arenematusele. Arenemata keel ei võimalda meile maailma mõista, sest suutmata oma mõtteid sõnastada, me ei oska ka maailma ennast mõtestada ega siis täiel määral tunnetadagi.

Keelevara on meie kõigi ühine kultuurivara, mille me kõik saame peaaegu võrdse pärandina. Kuid see, kui palju sellest keegi oskab ja suudab endale võtta, mis keegi sellest oskab teha, ei ole kaugeltki ühesugune, sest inimesed on juba oma hingelaadilt erinevad. Igaühel on oma stiil, oma joon, mis tähistab temas midagi ürgolemuslikku. Ja sõnastusstiil, mis ei olene üksi keeleoskusest ja stiilivõimest, vaid oleneb kogu inimese vaimsest ja hingelisest arengust, on just see, mis enim iseloomustab inimest. Võrdleme alljärgnevas kahte Lõuna-Eesti maastiku kirjeldust.

„Kaunim osa Taevaskoja jõest moodustab vahemaa Koorvere ja Valgesoo veski vahel, mille pikkus on jõge mööda minnes ligikorda paarkümend kilomeetrit, kui mitte enam. Laiema kuulsuse on omandanud selle kauni jõe alamjooks, natuke maad ülevalpool Valgesoo veskit, kus jõekaldad on eriti kõrged. Üht kõrgemat kohta nimetatakse Suureks-Taevaskojaks, ning sellest natuke maad ülespoole teist madalamat liivakiviseina Väikeseks-Taevaskojaks. Suurja Väike-Taevaskoda on omandanud ülemaalise kuulsuse ja sinna rändab kaunitel suvepäevadel rahvast kõigist kodumaa nurkadest, et imetleda võrratut loodusilu, millest leidub Eestis vaevalt kusagil mujal. Ülikaunis ürgorg, tore jõgi, taevasse tõusvad liivakiviseinad ja kõikjal põline männimets moodustavad vaatamisväärsuse, mida ei unusta keegi, kes seda kord on näinud“.

„Vaatlenn akna ees avanevat maastikku:

Kummub helesinine taevavõlv, mõne kerge suvipilve elustet. Kui koonlaid kannab neid õrn tuuleke üle maastiku.

Päikese kiired langevad lüngi sinetavalle järvele. Nagu emaileerit liud lamab see haljaste küngaste keskel.

Kesk järve liigub aeglaselt ümariku pilve pilt ja muudab tähelepanemata kuju. Nüüd on ta otsekui valge voonake sinilillede luhas.

See on kui muistne klaasmaal, heledate ja puhaste värvidega, kauniste ning karskete joontega. See on kui sügav ja käsitamatu sümbol, mille taga elu suured tõed peituvad“.

Esimese katkendi stiil on suurel määral abstraktne vaatamata kogu oma realistlikkusele. Selles tahetakse meid veenda, et kirjeldatav koht on ilus, ja seda taotellakse väljenditega nagu „kaunis“, „ilus“, „võrratu“, „tore“. Need on aga sõnad, mis sobinuksid samahästi miljoni teise ükskõik mis asja ilu kirjeldamiseks. See maastik ei ole seesmiselt nähtud ega läbi tuntud — ta on põgusalt tajutud, üldharjumuslikult nähtud ja kujutatud.

Teine katkend on romantiline Lõuna-Eesti maastiku kirjeldus. Siin ei ole kuski rõhutatud, et aknast avaneb vaade on ilus, võrratu, tore. Siin on see maastik ise — tundliku hinge tajutud, nägemuspildina edasi antud. Siin on enam, kui selles loodusmomendis eneses oligi, nimelt kunstiline elamus sellele vastavas vormis. Meie ei oskaks võibolla kunagi nii seda maastikku läbi elada, sest sageli oleme värvipimedad, meeltelt tuimad ja kujutuslitselt vaesed. Kindlasti ei ole Lõuna-Eesti loodus teises maastikupildis tegelikult ise olnud nii palju rikkam, vaid seda on olnud vaatleja ja kujutaja.

Ammu on sõnastet tõde: „Stiil see on inimene“. Selles ei veena meid mitte ainult erilised stiilivaatlused, vaid ka igapäevases elus tehtud tähelepanekud. Sageli võime inimese kõnelemise ja ka muu väljendusviisi laadist teha järeldusi selle inimese hingelaadi kohta. Leidub näiteks inimesi, kes ei suuda väi-

keste häireteta kõnelda — lause alus-
tatakse mõne kokutamissõnaga nagu
noh, vot, siis, vast jne, lause keskel esi-
neb tammumissõna, mis takistab kõne
voolavust. Ja huvitav, et sama tõkestas-
tus, mis on kindlasti taandatav hingeelu-
listele nähetele, ilmneb ka sama inimese
muis avaldusis, näiteks liigutuis, käekirjas.
Sõnad algavad mingi hoo-
võtmisjoonekesega, tähed on rasked, ter-
avad ja sidumatud. Siit võime ainult
ühte järeldada: inimene, kes on oma
väljendusviisis saamatu ja nurgeline, on
seda tingimata ka hingeliselt ja füüsi-
liselt. Harmooniliselt arenenud inimese
ei saa olla kidakeelne, vähemalt kir-
jas mitte.

Olles selgusele jõudnud keeleoskuse
ja stiilivõime suhtest inimesega, peaks
olema käsitatav ka see tööik, et keelt ei
õpita ainult tuupimisega ja stiili ei aren-

data ainult kirjutamisega. Nii keele-
oskuses kui ka stiilivõimes saavutame
edu ainult siis, kui arendame eneses
kõiki oma võimeid igakülgselt. Muljed
ja mõtted on sageli liiga ebamäärased,
neil pole selgeid kontuure. Sellest joh-
tubki, et väljendatakse üldkohti ja et
sõnastuski koosneb üldkäibivaist väljen-
deist, mis ei nõua ega võimaldagi mõt-
lemist. Need väljendid käivad nagu
mündid käest kätte, üha enam kuludes
ja lamestudes. Painduv ja varjundiri-
kas keel ja omapärane stiil eeldavad
ärgast vaimu ja vastuvõtlikku hinge.
Peab pingutada tahet ja teritama oma
meeli, peab kuulma ja nägema, ja peab
vaevuma kujutluste otsimiseks ja nende
sõnastamiseks. Alles siis oleme võime-
lised teravalt mõtlema ja täpselt kujut-
lema, kui meie mõtted ja kujutlused on
selgesti ja ilmekalt sõnastatavad.

VILMA LOO.

Laps muretu.

Laps nooruke, naer on
sul selge kui hõbe,
Käed väikesed sorivad mulda,
Ei karta tea ühtegi ohtu ei tõbe,
Elust otsid vaid päikesekulda!
Pea vana sa, juusteski
helendab hõbe,
Ihkad puhkama vilusse mulda.
Taband sindki nii oht
kui ka lõbi,
Ent, kas leidnud elust sa kulda?

ILSE LEHISTE.

* *
*

*Seisatan mäeharjal. Tuul puhub läbi. Taevas on pilviga kaet.
Juurdlen ja mõtisklen elu-osa ma üle, kätte mis mulle on vaet.
Joovikapuhmad, põõsad ja väiksemad puudki hangedsse mattund.
õnned ja soovid mu, igatsused muudki lumega on kattund.*

— — — — —
*Suusatan edasi üle klaasiste härmatisvaipade.
Kihutan edasi üle mu mõtete kangestund laipade.*

ILSE LEHISTE.

Sula.

*Eile oli talv, ja uni varjusurmne loodust valdas.
Täna pole! Sula tuli, päike tuli — elu algas!
Alles hiljuti veel külkeis tardumuse kangestunud,
Iga väikseim hang nüüd püüdest vabadusse hingestunud.
Lumi sula-palavikus. Hüvakul ja kurakäll,
Päikesära kuhu tilkus — voolab velt ja aina velt.
Räästaist ennast alla hõiskab, naerdes tõttab kraavest läbi,
Et saaks kiiremini merre: uhta talve au ning häbi.
Kogu loodus õnneuimas peab suurt vabanemispidu.
Eluküllust heldelt pillab, pühitsedes talve kidu.
Saaksin nüüd ka vabaks mina! Vabaks saada! Vabaks jääda!
Elukruusi tühjaks juua, tilkagi ei sisse jätta.*

Anna Solba.

Unistus lumest.

Istun laua ääres, mu ees on tühi paberi-
pooogen, mis ootab kirja sirgeid ridu. Kuid
mida kirjutada? Ei tea. Tõstan silmad
aknale, tahtes viia mõtteid eemale valgest,
nagu pilkavast, võikalt naeratavast valgest
lehest.

Akna taga hõljuvad vaikselt suured lu-
mehelbed. Nad tunduvad nii lähedasina, nii
pehmeina ja õrnadena. Kuid see on või-
matu. Minu istudes laua taha oli väljas
sula, katusest kukkus raskeid piisku nagu
viimses ahastuses oleva inimese suuri kris-
tallselgeid pisaraid. Ja vihmatorud laulsid
vaikselt, moodustades tasase saatenmuusika
piiskade tumedale langemisele.

Jah, nüüd näen, pole hõljuvaid lumehel-
bed, on vaid suured piisad, nagu pisarad.
Nood lumehelbed oli vaid mu oma piinatud
aju kujutelmad, olid peegeldused valgest,
tühjast paberilehest. Kuid miks mitte ku-
jutella? Miks mitte luua ka vaid hetkeks
silme ette päikeses kiirgav lumeväli, kus
nii hea on kihutada suuskadel? Lasta tuu-
lil sasida juukseid, silitada üle näo ja kihu-
tada, ainult edasi. On ju vaja vaid sulgeda
silmad.

Toetan pea kätele, püüan kujutella,
mõelda, kuid — silmade ees keerlevad vaid
kummalised nõõrid, jooned, kujundid ning
lõppeks omandavad nad valge nelinurkse
lehe kuju. . .

On päikesepaisteline talvehommik. Lumi
kiirgab, sätendab, helgib. Sellesse sädelu-
se kisub, kisub vastupandamatult mingi
jõud. Lähengi, kinnitan suusad alla, siis
tõuge keppidega ja juba liuglengi edasi
valgel, sätendatal lumel. Siirdun kõrvale

teest, libisen võimsate mändide alla kus on
nii vaikne ja rahulik. Vanade punakate tü-
vede vahel on väikesi mändi ja kuuski. Nad
on kaetud paksu lumevaibaga, mis kohevana
nagu puuvill lebab okstel. Seal nad seisa-
vad väikeste valvuritena, üll valged soojad
rüüd. Mind haarab pühalik, nagu veidi än-
gistavgi tunne, näin endale rahurikkujana,
soovimata sissetungijana, kes häirib vaikset
rahu. Hiilin minema, sest südamesse poeb
hirm, hirm nende suurte tüvede ja väikeste
valgeroheliste valvurite, nende noomivalt
liikuvate oksade ees.

Suusatan kiirelt kaugel kostuvate hüüete
ja naeru suunas, mida märkan alles nüüd.
Kõrgel mäenõlval on palju noori; nad kihu-
tavad lume tuisates ja keereldes mäest al-
la, hüppavad, naeravad, hõikavad. Ühinen
nendega, nende lõbusus nakkab ka minusse,
kaovad kõik endised tumedad mõtted.

Nii kaob aeg ja on juba pime kui lah-
kun. Päike on vajunud puudelatvade taha,
ainult taevas õhetab veel punases, violetis
ja kullas, olles pea kohal sügavsinine ja
külm. Idakaares süttivad üksikud tähed.
Läbi hämarduva metsa kiirustan koju —
pimeduse saabudes on taas pugenud süda-
messe hirm.

Avan silmad ja tõstan pilgu aknale. Tu-
meda taeva taustal liuglevad üksikud suured
lumehelbed. Sööstan toolilt ja avan akna.
Karge tuul jahutab mu õhetavaid põski, pu-
hub näkku lumeräitsakaid. Nüüd tajun, et
minu suikudes ja nähes und lumest, on saa-
bunud ühes õhtuga ka tõeline, oodatud külm
ja lumi. Istun tagasi laua äärde, haaran
pliatsi ja ruttu täitub valge leht tiheda
kirjaga.

Tootsilood.

„Kevade“, „Suvi“ Eesti Draamateatris; „Tootsi pulm“ Töölisteatris.

Mõteldes tagasi Tootsilugude kolmele dramatiseeringule, meenuvad mõnede arvustajate ja teiste kompetentsete isikute järsud sõnavõetud dramatiseeringute vastu, nimelt meie oma kirjanduse lavale seadmise vastu. Meie publiku dramatiseeringute-armastus olevat kahjulik moehaigus ja paheline eksimus tõelise kunsti vastu!

Vaadates „Kevadet“, „Suve“ ja „Tootsi pulma“ veendud jälle uuesti kui vale on selline suhtumine dramatiseeringutesse. Ei taheta tunnustada, et dramatiseering on uus iseseisev tervik, mille vead ja vourused ei ole vabandavad vastava teose omadega, et dramatiseering on täisõiguslik näidend, mis vaid ainetel kirjutatud. Kui sellisele näidendile näidendi õigusi anda ei soovita, siis tuleb meelde tuletada: geniaalseim draamakirjanik Shakespeare oli tihti „vaid dramatiseerija“. Ja kui sellisest seisukohast dramatiseeringuid arvustada, siis oleks tõesti mõndagi meie dramatiseerijatele ette heita.

Tootsilugudest õnnestunuim on „Suvi“, võrdlemisi terviklik komöödia. „Tootsi pulm“ on hinnatav uudse ja lavastajale palju võimalusi pakkuva rahvatükina. Võrreldes näiteks M. Jotuni „Mehe küljeluuga“ ehk R. Blaumani „Rätsepapad Sillamatsil'ga“ — mõlemad tüüpide- ja tegevusrohked, aga shabloonide järgi kirjutatud — peab „Tootsi pulma“ neist paremaks lugema.

„Kevade“ on vormilt nigelaim, ehtne „pildiraamat“, mis määratud noortele, aga võlub ka vanu.

Tootsilugude, eriti „Kevade“ lavaletoomist õigustavad eluvärsked, teravalt

antud karakterid, mitte aga eriline sündmustiku pinevus.

Eks kannu ju kõike kolme näidendit igavene Tootsi-Kiire võistlus ja võitlus. Algul, s. o. „Kevades“ intriig puudub, sest laval valitseb Toots.

„Suves“ on võitlus tasavägisem ja komplitseeritum, Teele käitumisest olenev, mis ülainaiselikult omapärane ja kapriisne.

„Tootsi pulmas“ on aga intriig juba vana ning Tootsi võit ettenähtav. Teele siseheitlused ei too ka suuremaid muudatusi.

Võrreldes Tootsi ja Kiirt triloogias, märkame huvitavat tõsiasja: „Kevades“ mässab Tootsi väsimatu elujõud; olgugi et tegelikult laps, on Toots siin mehelikum kui kunagi hiljem — mehelikum ja fantaasiarikkam. Kiir on aga igapäevane hale-kiuslik mammapoeg.

„Suves“ seisavad Toots ja Kiir rinnutsi. Kiir, olgugi alles röösk noormees, juba oma elutarkuse, kavaluse, kiusu ja jonnakusega; Toots — hoopleva ja riukleva kangelasena, kes julge -- välja arvatud armuasjades.

Olgugi, et Kiir võitluses Teele pärast alla jääb, kujuneb tema poos sel puhul üleolevamaks, kui Tootsi „võit“ Teele üle.

„Tootsi pulmas“ Tootsist on saanud tavaline inimene, isegi natuke mannetu mees Teelele. Võidetud Kiir aga liidab oma kade-kiuslikule iseloomule veel alatuse ja kujuneb otse deemonlikuks. (Kahjurõõm II vaatuses.)

Kui võrrelda vastavaid osakandjaid teatrites, siis meisterlik oli Mari Möldre Toots: tema pani aluse, mis publiku nõudeid kuhjaga täitis, kõikidele „Tootsidele“. J. Kaljola, lähtudes M. Möldre

loomingust löi huvitav-omapärase, hästi läbimõeldud kuju. Romoti Toots oli värvitum ja kuidagi irdunud eelmistest. Olev Eskola Kiirena andis „Suves“ oma parema — suurepärase, kuis ta kõige muu kõrval rõhutas Kiires küla mootsikut, kelle üleolevus-ülbus koos riietega kaob. Ideaalne osa jätkaja oli H. Vaag. Just taoliselt kibestunuks ja mehelikumaks pidi piinatud ja pettunud Kiir Tootsi pulmadeks kujunema.

Teele kuju jääb raamatus ähmaseks, näidendi Teele on palju kindlapiirilisem; individuaalne ja omapärane. Iseäranis kui mõelda Paunvere klatšile, siis võib Teele iseseisvust ja jonnakust vaid Tootsi omaga võrrelda. Teele (näidendis) on emotsionaalne tüüp. Ta teod ajenevad tundmusist, ainult sellega on seletatavad ta julged enesepakkumised Talile ja Tootsile ja põhjusetu Kiire kiusamine.. Aino Talvi ja Lensi Rõmmer olid mõlemad osa kõrgusel ja šarmikad. Kõneldes juba Tootsilugude tüüpidest ei saa kuidagi mööda hiilida Liblest, Talist, Tõnissonist j. t.

Lible ja Tali kõrgpunktiks on „Suvi“.

Ruut Tarmo Lible — mahlakas, andis raamatu omale paar silma ette. Tali motiiv on aga dramatiseeringus kõrvale jäänud, siiski P. Ruubeli käsitusel tõusis seegi kuju parajal momendil mõjuvalt esile: Tõnisson I. Nerepi ja A. Hõimre käsitlusel nii väliselt kui siseemiselt välja peetud ja hästi antud,

Lõpuks tahaksin veel peatuda parima episoodilise kuju juures, selleks oli apteeker „Suves“.

Nii raamatulikud kui apteekri kõnelused „Suves“ raamatuna olid, nii läbi elulisteks kujunesid nad Ed. Türgi ettekandel.

Selliseid dramatiseeringuid, nagu „Kevade“, „Suvi“ j. t. on alusetu nimetada „negatiivseks nähteks“. Ajal, mil lõviosa meie oma lavaliteratuurist kriitikat ei kannata on see ainus tee näitlejatele ja publikule võimalust anda meie rahvusliku loomingu abil areneda. Mina isiklikult eelistan taolisi dramatiseeringuid kõiksugustele kokkukraaritud sisuga „Sillamatsidele“, „Küljeluudele“ ja „Tseesaritele“!

Hüdi.

Muusikaõhtu arvustus.

16. veebr. s. a. toimus kooli ruumes Muusikaringi korraldusel hr. Ernesaksa juhatusel järjekordne muusikaõhtu, mis seekord kandis Artur Kapi austamisõhtu nime. Ma ei taha pikemalt peatuda Arthur Kapi kui komponisti ja isiku juures, seda on mitmel pool ja kompetentsemate isikute poolt juba tehtud. Tahan vaid anda lühikese ülevaate muusikaõhtu esinejaist, muusikapaladest ja esinemisest.

Õhtu avas Muusikaringi esinaine Aino Tamjärv, kandes ette referaadi Arthur Kapi loomingu ja elust. Referent oli oma tööd tõsiselt võtnud ja suutis meile seetõttu pak-

kuda hea ja täpse ülevaate komponisti loomingu ja elust. Teise numbrina V. Zimmermann esitas Blacki „Sonatiini“. Me peame ainult imestama, millise julguse ja bravuuriga see väike klaverdaja klaveri taha istus ja seal ka oma osa tõesti hästi täitis — muidugi peame me arvestama ettekandja vanadusega. Igatahes on tal lootusi hästi edasisaamiseks. Järgmiseks eritas proua Kivisild Kapi tuntud lüürilise „Metsateel“ ja Merikanto „Kui minu Sa“, saades teenitud kiidavalduste osaliseks. Helmi Koljo esitas klaveril A. Lemba „Hällilaulu“. Koljo on juba

ennem tuntud hea klaverdajana. Järgmiseks kuulsime E. Laasi esituses Bériot „Berceuse'i“. Laas täitis oma osa hästi, ainult peab mainima, et talle sobivad enam tehnilised palad, seetõttu meeldis varemini tema poolt kuulnud Gossec'i „Gavotte“ enam. „Berceuse'ski“ olid tehnilised kohad paremini õnnestunud. Noorel viiuldajal on vist veel raske välja tuua mahlakamaid, laulvaid osi. Kava esimese osa lõpus laulis algkooli õpilaste koor prl. Prommiku juhatusel kaks laulu: A. Kapi „Kelgusõit“ ja Riho Pätsi „Kiisukese unelaul“. Ja me imestame, kuivõrd distsiplineeritult esineb see väikestest tüdrukutest koosnev, ühel häälel laulev koor. Iga piano oskasi nad kenasti välja tuua — tulemus oli see, et neid sunniti koguni lisapala andma.

Pärast poole tunnist vaheaga jätkus kava. Esimesena esitas rühm I gümn. klassi õpilasi prl. R. Aarne juhatusel R. Pätsi „Tallendab mesipuu poole“ ja Belmanni „Tantsulaulu“. Lauljad esinesid hästi, eriti tõmbasid tähelepanu enesele kõlavad esimesed sopranid, kuna ka teine sopran ja alt täitsid oma osa hästi, esinedes kindlate saatjatena. Järgmiseks vil! prl. Evi Rauer esitas deklamatsiooni, millest eriti meelde jääv oli Underi

„Lind poegadega“. Prl. Rauer oskas edasi anda elamust soojalt ja meeleolukalt. — O. Rosenberg esitas klaveril Sindingi „Kevadkohinad“, mille järele pr. Tamjärv esitas A. Kapi „Emakene“, J. Jürgensoni „Ma sündisin seal ilmale“ ja A. Läte „Vahtijad“. Pr. Tamjärv on ennegi rikastanud meie kooli muusikaõhtuid oma hea ettekandega. Valeria Raadus, kes on enesele saavutanud juba hea pianisti nime, esitas ka seekord hästi Chopini „Impromptu“ Eriliseks elamuseks kujunes aga vil! prl. Z. Klassen poolt ette kantud Viennavski „Legend“. Prl. Klassen oli juba õpilaspõlves hea viiulimängija, aga ei saa siiski märkimata jätta tohutuid edusamme, milliseid prl. Klassen on viimasel ajal teinud. Järgnes gümnasiumi õpilaste koori ettekandne hr. Ernesaksa juhatusel. Esitati kolm A. Kapi laulu: „Me armastame seda maad“, „Kodune kohake“ ja „Pühendus“.

Muusikaõhtu lõppes üldlauluga. Lauldi Juhana Aviku „Püha, põline ja üllas“ ja Enn Võrgu „Eesti lipp“.

Nii lõppes õhtu, mida võib pidada kõigiti õnnestunuks, väga meeleolurikkalt ja harmooniliselt.

Teateid.

14. I II Poeglaste Gümnasiumi ja E. Lenderi Gümn. Kirjandusringid korraldasid koos „Välismaa õhtu“. Esinesid õpilased mõlemast koolist oma reisumuljetega: II Poegl. Gümn. Lukk — Poolast, Markus — Inglise koolid, Ast — Šveitsist ja Rahvasteliidust. E. Lenderi gümn. Oit — Heidelbergist, Vrajer — Saksamaast.

22. I kirjutasid eesti abiturientid võistluskirjandi teemal „Aine- ja energivahetus ja taime- ja loomaorganism.“ Meie kooli esindas Maia Sinberg, tulles teisele kohale.

28. I korraldas Kirjandusring koos II Poegl. Gümn. Anton Hansen-Tammsaare austamisõhtu. Kõnedega esinesid õpetajad pr. E. Susi ja hra mag. Körv. Järgnesid ettekanded õpilasilt.

16. II korraldas Muusikaring helilooja Arthur Kapi 60-aastase sünnipäeva puhul muusikaõhtu. Kavas oli ettekandeid lastevanemailt, vilistlasilt ja vma õpilasilt.

24. II pühitses kool Eesti Vabariigi 20. aastapäeva piduliku aktusega.

4. III toimus Kirjandusringis vaidlusõhtu teemal „Kas noori tohib julgustada?“ Sissejuhatavad sõnad ütles pr. E. Lukats.

10. II korraldasid II Poegl. Gümn. ja E. Lenderi Gümn. Muusikaringid esimese ühise muusikaõhtu, kus esinesid õpilased mõlemast koolist.

328. IÜ on kooli basaar.

Vastutav toimetaja pr. **E. Lukats**. Peatoimetaja **Maia Sinberg**. Tegevtoimetaja **Aino Tamjärv**. Keeleline korrektor **Elvi Paju**. Kirjatoimetaja **Asta Liik**. Toimetuse liikmed: **Tiiu Viires, Maret Kapp, Aino Liidak, Erika Erm, Margarethe Ots, Vilma Loo**.

Väljaandja **E. Lenderi gümnasiumi Kirjandusring**.

A/S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas, 1938.

